

Яковенко Р.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАННЯ: СУТНІСТЬ, ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СЬОГОДЕННЯ

Постіндустріальне або інформаційне суспільство характеризується всеохоплюючим поширенням інформації серед усіх верств населення, інформатизацією усіх суспільних процесів. В економіці ознакою такого суспільства є визначення інформації, знань та освіти головним фактором виробництва [1, с. 15]. Нагадаємо, що в індустріальну епоху таким фактором є капітал, а в аграрну – земля.

Зрозуміло, що перевага у споживанні завжди надаватиметься безкоштовним товарам. Відтак, будь-яка інформація вільного доступу (у тому числі неправдива, провокативна, аморальна, або така, що має за мету дискредитацію когось чи чогось тощо) завжди матиме більше поширення, ніж системне знання, особливо в умовах обмеженості купівельної спроможності більшості населення.

При цьому знання теоретичне не втрачає, а навпаки підсилює свою роль. Багато хто просто не знає і не розуміє змісту поняття „теоретичне знання”, сприймаючи його як набір якихось голослівних припущень, що не мають абсолютно ніякого відношення до реального проблемного існування людини. Насправді наукова теорія – це систематизація та узагальнення, виведення в систему законів, принципів і тенденцій комплексу багаторічних спостережень реального буття. Ті теоретичні системи, що не знаходять практичного підтвердження – зникають і використовуються лише для порівняння з правдивими теоріями та для вивчення еволюції наукової думки.

Але можливі ситуації, коли деякі застарілі теорії можуть набути нової наукової сили, що відбувається внаслідок застосування останніх досягнень науково–технічного прогресу. Так, зокрема, теорія постіндустріального господарства (деякі елементи якої присутні ще у працях першого президента Української академії наук В.І. Вернадського) сприймалась не як наука, а як футурологія, тобто погляд у майбутнє, який не обов'язково зможе знайти своє реальне втілення.

Те, що стає вирішальним для організації рішень і спрямування змін, так це центральне місце теоретичного знання – першість теорії над емпірією і кодифікація знання в абстрактну систему символів, котрі, як і в будь–якій аксіоматичній системі, можуть використовуватися для висвітлення багатьох відмінних одна з одної й різноманітних ділянок досвіду [2, с. 214].

На відміну від теорії, прикладне наукове знання спрямоване на подолання наявних сьогочасних проблем, проте воно не розраховане на глибинний аналіз причин їх виникнення та запобігання їх появи у довгостроковій перспективі. Саме прикладні знання викликають найбільшу зацікавленість суспільства, і це є абсолютно закономірним, в той час як теорія є інструментом цивілізаційного розвитку суспільства. Особливо це важливо саме зараз, коли наша країна знаходиться на зламі двох епох: індустріальної та інформаційної.

У сучасних умовах знання поділяють на поверхневі та глибинні. Поверхневі знання, якими ми користуємось у практиці, відбивають емпірично–наслідкові зв'язки сучасного технологічного процесу. Такі знання стали теоретичною базою наздоганяючого типу розвитку і філософії ганятися за постійно зникаючою істиною [3, с. 54]. Основна ціль усього учбового процесу – не лише надавати знання, але й сформувати з їх допомогою світогляд студентів, а також навчити їх вчитись ... , користуватись великими обсягами інформації, характерними для нашого часу [4, с. 42].

Головною особливістю професійної освіти та підготовки кадрів в інформаційному суспільстві є значне зменшення життєвого циклу професійних знань. Відтак, прикладні наукові напрямки, враховуючи мінливість сучасного

прогресу стануть непотрібними протягом дуже незначного проміжку часу, в той час, як теорія залишиться лише трошки удосконаленою.

Викладання економічної теорії у вищих навчальних закладах України набуває дедалі обмеженіших форм та обсягів на фоні збільшення обсягів викладання так званих фахових економічних дисциплін. При цьому викладання останніх здійснюється на максимально поверхневому рівні, з використанням примітивного індукційно–дедуктивного інструментарію. Вивчення прикладних спеціалізованих аспектів функціонування економічної системи спрямовується на отримання прибутку, доволі часто з ігноруванням норм моралі та закону, при цьому визначальні, фундаментальні питання щодо функціонування людини і економіки залишаються при цьому без відповіді. Так, проблема пізнання законів господарського життя підміняється короткостроковим, інколи одноразовим актом прибуткової угоди.

У сучасних умовах трансформації суспільних відносин лише інституціоналізована економічна теорія спроможна сприяти формуванню повноцінного світогляду особистості, закласти основи для розвитку та формування методології наукового дослідження і дидактичної практики, сформуванню сучасну повноцінну людину, визначити її місце в середовищі оточуючих факторів [5, с. 22].

Саме економічна теорія, максимально інституціалізована, тобто збагачена впливом іншим суспільних наук, в сучасних умовах дає відповідь на питання про місце і роль людини в системі не лише економічних, а й усіх суспільних відносин [6]. В той час, як прикладні економічні напрями (облік, аудит, фінанси, міжнародна економіка тощо) спрямовуються лише на отримання прибутку в короткостроковій перспективі. Варто зазначити, що всі ці науки використовують економічну теорію в якості методологічного фундаменту, свідомо це відбувається чи несвідомо. Відтак нерозуміння та незнання теорії позбавляє прикладні наукові знання можливості їх обґрунтування, поглибленого вивчення.

Література:

1. Яковенко Р. В. Роль теоретичного знання для сучасної української економіки та людського розвитку / Р. В. Яковенко // Розвиток економічної думки : зб. наук. праць. – Кіровоград : „Поліграф-сервіс”. – 2013. – Вип. 6. – С. 5–12.

2. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Деніел Белл // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія : навч. посіб. / упоряд. : Віталій Лях. – К. : Либідь, 1996. – С. 194–250.

3. Сінельников Б. В. Штучний інтелект і проблеми лідерства національного господарства і освіти України в контексті майбутньої VI „довгої хвилі” М. Д. Кондратьєва / Б. В. Сінельников // Materialy VII Miedzynarodowej naukowii-praktycznej konferencji [„Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2011”]. (07-15 червня 2011 р., м. Перемишль, Польща). – Przemysl : Nauka i stadia, 2011. – Vol. 11 : Ekonomiczne nauki. – С. 53–61.

4. Басова Н. В. Педагогика и практическая психология / Басова Н. В. – Ростов–на–Дону : „Феникс”, 2000. – 416 с.

5. Яковенко Р. В. Дія економічних законів в теорії людського потенціалу / Роман Яковенко // Розвиток економічної думки : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 3. – С. 22–31.

6. Яковенко Р. Роль сучасного теоретичного знання для сучасної української економіки та людського розвитку [Електронний ресурс] / Р. Яковенко. – Режим доступу : <https://surmasite.wordpress.com/2017/06/05/роль-теоретичного-знання-для-сучасно/>. – Назва з титул. екрану.